

קא מתקיל לנהרין [אלה שכרו את התעלה, מכשילים הם את מרוצת המים של הנהר, והמים של הנהר צפים ושוטפים את שדותינו], כי כן דרך הנהר שאין מימיו קלין לרוץ כשיש לו עקמומית בדרכו.

אמר להו אבוי לאותם שכרו את התעלה: כרו בהדיהו טפי פורתא [העמיקו את התעלה כדי שירוצו המים].

אמרו ליה כורי התעלה לאבוי: אם נעשה כן קא יבשו פירין [יתייבשו הפירות שבשדותינו], כי המים יעמיקו, ולא יזרמו בחריצים שעשינו כדי שיימשכו המים דרך שם לשדותינו.

אמר להו אבוי לכורי התעלה: זילו פליקו נפשיכו מהתם, כלומר: לכו וסיתמו את תעלתכם.

שנינו במשנה: מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום; רבי יוסי אומר גזל גמור:

ומבאר הגמרא: באוזלי ואהרי [הן רשתות של חוטין ושל גמי שיש להן תוך], כולי א-טא עלמא — בין רבנן ובין רבי יוסי — לא פליגי, (1) שהלוקח מהן הוא גזל גמור, שהרי קנו לו לפרוש המצודה כליו, מדין "חצר".

ושוב אזל רב שימי לתתאי [לתחתונים], ואמר להו בהיפוך: עילאי שתו מיא ברישא [העליונים הם משקים תחילה], ואתם אל תסכרו את הנהר.

אדהכי [ביני לביני] סבר רב שימי מיסכר ואשקי [סכר רב שימי את הנהר, והשקה את שדותיו של אבוי].

כי אתא לקמיה דאבוי, כאשר בא רב שימי לפני אבוי:

אמר ליה אבוי לרב שימי: כבי תרי עבדת לי?! עשית לי כדעת שנים, הן כדעת רב והן כדעת שמואל! (9)

ועקב כך לא טעמינהו אבוי לפירי דההוא שתא [ולא היה רוצה אבוי לטעום כל השנה מפירות של שדותיו, שהושקו שלא כדין], וכדי שלא יאמרו שעל פיו עשה רב שימי. (10)

הנהו בני בי חרמך [תושבי אותו מקום שנקרא כך], דאזול כרו ברישא דשנוותא [שם הנהר] ואהדרוה ושדוה בשילהי [בסוף] נהרא, [כרו תעלה במוצא הנהר, והקיפו בתעלה את שדותיהם, ושוב החזירו את התעלה אל המשך הנהר].

אתו עילאי [באו העליונים הסמוכים למוצא הנהר] לקמיה דאבוי, ואמרו ליה לאבוי:

לתחתונים נפסק "כל דאלים גבר" אבל לא לשדות אלו שהיו באמצע, כי לשתי השיטות הם לא משקים בתחילה.

10. נתבאר על פי התוספות, וראה עוד בדבריהם.

1. לשון "לא פליגי" משמע שרבנן מודים לרבי

כתבו בתירוח אחד, דהכא שאני, כי מסתבר טעמיה דרב, ואף שלפי שיטת רב צריך לדחוק את משנתנו.

9. ביארו התוספות, שסברת רב שימי היתה, כי היות ו"כל דאלים גבר", אם כן יכול גם להערים עליהם; אבל אינו כן, כי רק בין העליונים

כי פליגי – רבנן ורבי יוסי – ולרבנן אינו גזל גמור, בלחי [חכה] וקוקרי [נותנים חוט ארוך בנהר, וחורזים בו מחטים על פני כול, והדגים נתפסים במחטים], שהן מיני מצודות שאין להם תוך, ואין לפורש המצודה במה לקנות.

שנינו במשנה: **מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום, רבי יוסי אומר גזל גמור:**

אמר רב חסדא: (2)

אף כשאמר רבי יוסי שהוא "גזל גמור" לא נתכוין לומר שהוא גזל גמור מן התורה, אלא אף לשיטתו אינו אלא **גזל גמור מדבריהם** [מדרבנן].

ולמאי **נפקא מינה**, אם הוא גזל גמור מדבריהם, או שהוא תקנה דרבנן שלא ליקח מהן מפני דרכי שלום?

להוציאו בדיינין ממי שלקח מהם, שאם אינו אלא תקנה שלא ליקח מהן, אין מוציאים מן הנוטל בדיינין. (3)

שנינו במשנה: **עני המנקה בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום:**

תנא בכרייתא:

אם ליקט העני זיתים ונתן ביד, ובא אחר ולקח ממנו, הרי זה גזל גמור. (4)

רב כהנא הוה קאזיל להוצל [היה בדרכו להוצל מקומו של רבי יאשיה], **הזייה לההוא גברא דהוה שדי אופיין וקא נתן תמרי** [ראה אדם שהיה משליך מקלות לעבר הדקל ומשיר על ידי כך תמרים], **אזל רב כהנא קא מנקיט ואכיל** [נטל מהתמרים ואכל] כיון שלא זכה בהם. (5)

אמר ליה אותו אדם לאביי: **חזי מר דבידאי שדיתניהו** [דע לך שבידי השרתים], כלומר: והרי שנינו: "ליקט ונתן ביד, הרי זה גזל גמור".

אמר ליה אביי לאותו אדם: ניכר בך כי **מאתריה דרבי יאשיה אתה** [מהוצל עירו של רבי יאשיה אתה], ולפיכך אתה בקי בדיינין, שהוא דורש ומלמד הלכות לרבים.

4. ביארו התוספות, דקא משמע לן, שבתלשן בידו ומפילן, אף על פי שלא נתעכבו בידו, ולא אחז בהן אלא להפילם, מכל מקום הוי גזל גמור. והרשב"א כתב, דקא משמע לן אפילו אם לא נתכוין לזכות בהם, וראה "משנה למלך" [גזילה יז ת], בענין יד אם היא קונה שלא מדעתו, והביא סוגייתנו, **ראה שם**; וראה עוד בתוספות בבא בתרא נד א ד"ה אדעתא, וב"מחנה אפרים" קנין משיכה סימן ד.

5. תמהו התוספות: והרי סוף סוף יש בהן גזל משום דרכי שלום! ולכן פירשו את הענין באופן אחר, ראה בדבריהם.

יוסי; ואולם צריך ביאור, לפי מה שכתב רש"י במשנה: דרבי יוסי לא אמר גזל גמור אלא מדבריהם, אם כן אין שייך בזה לשון "לא פליגי", דאם יש להן תוך הוי גזל גמור מדאורייתא.

2. מרש"י במשנה מוכח, שדברי רב חסדא נאמרו על כל "גזל גמור" שנזכר בדברי רבי יוסי במשנתנו.

3. כתב רש"י: "ומיהו לרבי יוסי גזל מעליא לא הוי, ליפסל לעדות, ולעבור עליו בלאו".

לאחר שכבר כלה מינם מן השדה; וכל זמן שלא ביערם והפקירם, הרי הם אסורים באכילה; ובכל זאת:

משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית, נפה וכברה וריחים ותנור!

ואף שהשואלת חשודה לעבור על איסור זה, וכשהיא משאילה לה את הכלים האמורים, יש לחוש שתשתמש בהם לצורך פירות שביעית לאחר זמן הביעור כדי לתקנם לאכילה, ונמצאת מסייעת בידה לעבור עבירה –

מכל מקום התיירו חכמים להשאיל לה כלים אלו, לפי שאינה מסייעת לה בזמן העבירה עצמה.

אבל לא תבור [תברור] עמה את החיטים, **ולא תטחן אותן עמה**,⁽⁸⁾ שמא הם מתבואת שביעית שכבר עבר זמן ביעורה,⁽⁹⁾ ובכך

קרי עליה אביי על רבי יאשיה: "וצדיק יסוד עולם".⁽⁶⁾

שנינו במשנה: **אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום:**

תנו רבנן:

מפרנסים עניי גויים עם עניי ישראל, כלומר: כשמפרנסין את עניי ישראל מפרנסין עמהם גם את ענייהם.

ומבקרין חולי גויים עם חולי ישראל.

וקוברין מתו גויים עם גויי ישראל.⁽⁷⁾

והכל מפני דרכי שלום.

מתניתין:

א. פירות שביעית חייבים בביעור מן הבית,

וכבר נסתפק בזה הירושלמי בשביעית [פרק ה הלכה ט], האם החשש הוא לאיסור זריעה, או לאיסור אכילת פירות לאחר זמן ביעורם.

9. וצריך לומר, דידוע שאין לה לחשודה כי אם פירות שביעית. אבל אם יש לה גם פירות של היתר, אף בלא טעמא דדרכי שלום מותר להשאיל לה כלים. משום שאפשר לתלות שתשתמש בהם רק לפירות של היתר.

וכמו דמצינו בשביעית פרק ה משנה ח: בית שמאי אומרים: לא ימכור לו [לחשוד על השביעית] פרה חורשת בשביעית, ובית הלל מתירין, מפני שיכול לשוחטה; תוספות בשם רבינו תם.

ולדעתם, במכירה אין משום דרכי שלום, ובכל זאת התיירו למכור, משום שאפשר לתלות שישתמש בהם הקונה לדבר היתר.

6. ראה חידושי חת"ם סופר.

7. כתב רש"י: "לא בקברי ישראל, אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל".

8. ומדברי רבינו קרשק"ש משמע, דאף קודם הביעור אסור לסייע, שמא תשמור את הפירות עד לאחר הביעור ואז תאכלם.

וה"חזון איש" [סימן י"ב לשביעית ס"ק יא] כתב בפשיטות, דקודם זמן הביעור אין לחוש לכך. דאין זה אלא כמו פירות שלא הוכשרו לקבל טומאה, דמותר לסייע עמה במלאכתם, ולא חיישינן שמא תטמאם לאחר שיוכשרו, וראה עוד שם.

והתוספות רי"ד כתב, דחיישינן שמא זרעה את הפירות האלו בשביעית, והרי הם אסורים באכילה.

היא מסייעת בידיים לדבר עבירה⁽¹⁰⁾ בשעת העבירה עצמה.⁽¹¹⁾

ב. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה! ואף שחשודה היא להשתמש בהן באיסור, ובגמרא יבואר לאיזה איסור יש

לחוש כאן. ולא זו בלבד, אלא אף בוררת עמה את החיטים, וטוחנת אותן עמה, ומרקדת עמה את הקמח!⁽¹²⁾ ובגמרא יבואר, מאי שנא מחשודה על השביעית שאסרנו בה לסייע לה בשעת המלאכה עצמה.

מיהו בירושלמי איתא, שאף כאן לא התירו אלא להשאילה בסתמא. משום שיש לתלות שתשתמש בהם בהיתר, וכגון נפה לספור בה מעות, וכברה לכבור בה חול. אבל להשאילה בפירוש לשם מלאכת פירות, אסור.

אך כבר כתבו התוספות, שאין זו תליה גמורה, כמו תליה בפירות של היתר. ודוקא בתליה רחוקה כזו בעינין לטעמא דדרכי שלום.

אבל הרמב"ן לא חילק בזה, וכתב, דאף במקום שיש לתלות בפירות היתר לא התרנו אלא משום דרכי שלום. ודחה את מה שהוכיחו התוספות מהמשנה בשביעית שהותרה מכירה מחמת תליה בהיתר אף בלא טעמא דדרכי שלום, דמכירה שאני, משום שהיא צורך המוכר, והוא נהנה ממנה. אבל בשאילה, שאין המשאל נהנה כלום, לא סגי במה שאפשר לתלות בשימוש של היתר, לולא הטעם של דרכי שלום.

עוד יעויין ברמב"ן בעבודה זרה טו ב, שנחלק על עצם הנחת התוספות דבמכירה לא שייכא טעם דרכי שלום כל עיקר. וכתב דאף במכירה, כיון דלכולי עלמא הוא מוכר, ולחשוד לא ימכור, יש בזה משום איבה.

10. ואיסור זה הוא מן התורה, משום "לפני עור לא תתן מכשול". מיהו, זהו בדוקא היכן שלולא הסיוע אין באפשרות חבירו לעבור את העבירה. אבל אם בין כך יעבור את העבירה, אין בזה משום "לפני עור", כן איתא בעבודה זרה ו ב. [מיהו איסור דרבנן איכא אף בכהאי גוונא, משום שחייב להפרישו מאיסור, וכל שכן שאסור לסייעו. תוספות שבת ג].

ויעויין ב"משנה ראשונה" שהקשה על מה

שמבואר בראשונים בסוגיין, שכל ההיתר להשאיל כלים במתניתין הוא משום דתלינן שתשתמש בהם לדבר היתר, והלא סוף סוף ספק הוא. ולדעת הרבה ראשונים ספיא דאורייתא אסור מן התורה. ואף כאן ספק איסור תורה של "לפני עור" הוא; ויעויין שם במה שתירץ.

וה"חזון איש" בשביעית סימן יב ס"ק יב כתב, דמה שהקילו חכמים בספק דאורייתא ד"לפני עור", הוא משום שאם נחמיר בספיקו, נמי איכא מכשול, שנמנע חסד ודרכי חיים ושלוש מעצמנו ומהם. והרי חייבים אנו להחיותם ולהיטיב עמם, וכל שכן שלא להרבות שנאה ותחרות בינינו וביניהם, ועוברים על "לא תשנא", ועוד כמה לאוין שאין איסורם קל מאיסור זה שאנו באים להציל אותם ממנו. ולכן שקלו חכמים בפלס, עד כמה יש לקונסם ולמשוך ידינו מהם, והכריעו לאסור בזמן שהוא ודאי עבירה, ולהתיר בספק, וזו הדרך הממוצעת והישרה.

11. רש"י. והוסיף רבינו קרשק"ש בזה, דלעולם אף בשביעית ליכא איסור בטחינה עצמה, אלא האכילה בלבד אסורה.

ומכל מקום, כיון שהאכילה אסורה, אסור לסייעה בתיקון הדבר לאכילה. אבל בסיפא דמתניתין גבי עיסה, אינה חשודה אלא באיסור טומאת החלה, ולא באיסור אכילה. הלכך לא אסרו לסייע אלא באותה מלאכה שבה נטמאת העיסה, דהיינו משעת הטלת המים בעיסה.

12. וכתב הרמב"ן להוכיח מכאן, שסתם עם הארץ אינו חשוד על השביעית, דאם לא כן,

דרכי שלום התירו סיוע זה, כיון שאינו בשעת העבירה עצמה.

ג. ומחזיקין ידי נכרים בזמן שהם עוסקים בעבודת הקרקע בשביעית! אף שמצווה הישראל בהשבתת הקרקע בשביעית; ומבואר בגמרא, שמחזיקים את ידיהם באמירה בפה בלבד.

אבל לא מחזיקין ידי ישראל, בזמן שהם עוסקים בעבודת הקרקע בשביעית!

וכן שואלין בשלומן של הנכרים, בימי חגם! ולא חיישינן שילך הנכרי ויודה לעבודה זרה על כך; ואף זאת לא התירו, אלא מפני דרכי שלום!

גמרא:

שנינו ברישא דמתניתין: משאלת אשה

ואולם היות ואסור לגרום טומאה לתרומה ולחלה, ומשום דכתיב: "את משמרת תרומתי"; לכן:

אבל משתטיל אשת עם הארץ את המים לקמח, שוב לא תגע את החבר עמה לסייעה בלישת העיסה ואפיייתה! ומשום שבהטלת המים נתחייבה העיסה בחלה,⁽¹³⁾ ומאחר שכליה של אשת עם הארץ הם בחזקת טמאים, הרי הם מטמאים את החלה המעורבת בעיסה זו —

לפי שאין מחזיקין את ידי עוברי עבירה!

וכולן — השאלת כלים לחשודה על השביעית, וסיוע שלא בשעת העבירה — ששנינו בהם שהתירום חכמים, לא אמרו כן והתירום, אלא מפני דרכי שלום!

שהרי מן הדין היה מקום לאסור זאת, משום שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה, אלא שמפני

והוסיף בזה תוספות הרא"ש, דאף שעדיין אינה חייבת בחלה, אם הפריש חלתו חלה; ודמי לפירות קודם גמר מלאכתן, דאף דלא נתחייבו בתרומה, אם תרם מהן תרומתו תרומה; וכן כתב הרמב"ן בקידושין מו ב.

[וכשם שאסור לטמאות פירות אף קודם שנגמרה מלאכתם, כדמייתי התוספות בד"ה רישא, מדברי הגמרא בעבודה זרה נו א, משום הפסד הכהן (שאם אחר כך יתרמו מהם תרומה, תהיה התרומה טמאה ותיאסר באכילה) כן אסור לטמאות את העיסה לאחר שיש בה כבר זיקת חלה, אף שעדיין לא נתחייבה].

ורבינו קרשק"ש כתב, שאין איסורו אלא מדרבנן; ואף דמבואר בסוגיין דבאיסור דרבנן התירו לסייע מפני דרכי שלום, שאני איסור דרבנן זה, משום שיש לו עיקר מן התורה.

אמאי לא נאסור אף בסיפא לסייע, משום החשש דלמא פירות שביעית הן.

ודחה רבינו קרשק"ש ראייתו, וכתב דסיפא מיירי בזמן רחוק מן השביעית, שאין לחוש בו דלמא עדיין מפירות שביעית הם.

ויעויין בתוספות רבי עקיבא איגר לפרק ג מדמאי משנה ה, שדייק מדברי הרמב"ם בפרק יא מהלכות מעשר הלכה יב, דדוקא בשנת השמיטה עצמה חיישינן דלמא הם מפירות שביעית שעבר זמן ביעורם.

13. ומדברי רש"י משמע, שהטלת מים היינו גלגול. אבל תוספות כתבו, שעדיין לא נחשב לגלגול, ומכל מקום כבר משעת הטלת המים אסרו לטמאותה, מחמת החיוב חלה שיחול בגלגול.

לחבירתה החשודה על השביעית וכו', אבל לא תבור ולא תטחן עמה! ואילו בסיפא, לגבי אשת עם הארץ, שנינו: בוררת וטוחנת ומרקדת עמה!

והוינן בה: **מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא!** (14)

והרי כשם שאסרנו את הסיוע במלאכה גופה במקום שיש חשש איסור שביעית, כמו כן יש לאסור סיוע משום איסור טבל, שהרי עמי הארץ חשודים על המעשרות.

אמר תירץ אביי:

רוב עמי הארץ מעשרין הן את פירותיהם, ופירותיו אינם אסורים אלא מדרבנן, שחששו חכמים למיעוט שאינם מעשרים, וזה הוא איסור "דמאי"; והיות שהסיוע הוא לעוברי עבירה דרבנן בלבד, לכן התירו לסייע להם מפני דרכי שלום.

רבא אמר: סתם עמי הארץ, חשודים מן

התורה על המעשרות, לפי שמחציתם מעשרים ומחציתם אינם מעשרים וספק שקול הוא, ואכן אסור לסייעם — (15)

והכא במשנתנו במאי עסקינן: בעם הארץ דרבי מאיר [ומפרש לה ואזיל], שהוא אינו חשוד על המעשרות, אלא חשוד רק לאכול פירות חולין בטומאה.

ואיסורי **טומאה וטהרה** בפירות חולין, הרי אינן אלא **מדרבנן!** כי מן התורה אין איסור אלא באכילת תרומה וקדשים טמאים.

דתניא:

איזהו עם הארץ? — כל שאינו אוכל את חוליו בטהרה! — דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: כל שאינו מעשר את פירותיו, קרוי עם הארץ!

ומשנתנו עוסקת באשת עם הארץ, כדוגמת עם הארץ שדיבר בו רבי מאיר, שאין

[וקצת נראה מזה, שגדר איסור דמאי אינו רק חשש חכמים שחששו לאיסור דאורייתא של טבל, אלא איסור מחודש הוא, ואסור בתורת ודאי, ודלא כמבואר בהערה 15, וצריך תלמוד].

15. רש"י. ותוספות כתבו, דאף רבא מודה דרוב עמי הארץ מעשרין, ואין איסור דמאי אלא מדרבנן, ומכל מקום אסור לסייעם משום איסור זה.

[ואף דבאיסור דרבנן התירו לסייעם מפני דרכי שלום, מכל מקום עיקר איסור טבל הוא מדאורייתא. ואף דמן התורה סמכינן ארובא, חששו חכמים למיעוט לענין איסור תורה דטבל, ואין זה איסור חכמים מחודש. כן נראה בכונת דברי הרשב"א. וכן כתב המהרש"א בפסחים לה

שאסרוהו משום סרך איסור תורה שיש בטומאת העיסה לאחר שהוטבלה בגלגול.

ולא נתבאר כאן בדבריו סיבת איסור זה; והריטב"א בנדה ו ב כתב שגזירה היא, שאם תסייע לה קודם גלגול, תבוא לסייע עמה אף לאחר הגלגול, ואז איסור הטומאה הוא מן התורה.

14. ואם תאמר, לדברי רבינו תם [הובאו בהערה 9] דרישא מיירי בידוע שיש לה רק מפירות שביעית, מאי פריך!?! והלא אפשר דבסיפא הקלנו, משום דאין ידוע בודאי שפירות טבל הם, ואפשר שהם מעושרים.

ויש לומר, שסברה הגמרא, שהחמירו חכמים בפירות עם הארץ, כאילו הן ודאי טבל, תוספות;

שהרי אין הפירות מקבלים טומאה, עד שהוכשרו לכך על ידי נפילת משקין עליהם, וקשיא לרבא שמעמיד אף את הרישא בחשש טומאה?!

ומשנינן: לא כן הוא, אלא גם ברישא של המשנה העוסקת קודם הטלת המים, וגם בסופא, הנידון הוא בחשש טומאה וטהרה, וכגון שהוכשרו כבר החיטין לקבלת טומאה.

בפירותיו חשש איסור טבל, אלא איסור טומאה בלבד, שאינו איסור דאורייתא.⁽¹⁶⁾

ומקשינן: והא מדרבנני בסופא דמשנתנו: "משנתיל את המים, לא תגע עמה", מכלל, הרי בהכרח, דרישא — שהוא קודם הטלת המים וקודם שהוכשרו לטומאה — לאו בחשש טומאה וטהרה עסקינן!

שאסור לסייעה, משום שכבר הוטבלה העיסה לחלה? והלא אף קודם לכן יש לאסור, משום שהטובלו החיטים לתרומה. ובהכרח דלא חיישינן לכך, משום שכבר הופרשה תרומה מהם, דהרי בעם הארץ שאינו חשוד על התרומה עסקינן. וכן כתב להדיא הרמב"ן שם. ואי משום החלה דאיתא בעיסה, הרי עדיין לא הוטבלה העיסה לחלה].

עוד הביאו התוספות שם בשם רש"י, דדוקא חולין של גוי או של ישראל חבר מותר לטמא. אבל פירות של ישראל החשוד לאכול חולין בטומאה אסור לטמאם, כדי שלא לסייעו בעבירה זו.

ולא נתבאר דבריהם מהו האיסור. ואפשר דרש"י לשיטתו בזה, דסבר דאם פסול גויה [שהאוכל אוכלים טמאים נטמא גופו] דאורייתא, אסור מן התורה לאכול אוכל טמא, מפני שמטמא את גופו.

[ובחולין ב ב הביאו התוספות שיטה, דאיסור דאורייתא הוא להיטמא, כדכתיב "והתקדשתם והייתם קדושים"].

ואם פסול גויה דרבנן הוא, אסור לאכלם מדרבנן.

ולפי זה אתי שפיר מתניתין, דמשום דרכי שלום הותר לסייע באיסור דרבנן זה.

ועייין ב"משנה למלך" פרק טז מטומאת אוכלין שהאריך בענין.

ב ברש"י ד"ה טבול מדרבנן, דטבל אינו בגדר איסור חכמים, אלא חשש חכמים הוא באיסור דאורייתא].

עוד הוסיף הרשב"א, שדוקא הכא החמירו, משום שאין לו בסיועו שום הנאה, ולכן לא התירו לו להביא עצמו לבית הספק, ולהכנס לחשש מסייע לידי עוברי עבירה.

16. שאסור מדרבנן לגרום טומאה לפירות ארץ ישראל, רשב"א.

ובעבודה זרה נה ב, איתא: בראשונה היו אומרים: אין בוצרין עם הנכרי בגת, שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל!

וחזרו לומר: בוצרין עם הנכרי בגת, שמותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל!

ולכאורה דברי הרשב"א אינם אלא בשיטת המשנה ראשונה. וכן כתב הפני יהושע בדעת הרמב"ם, דמתניתין אולא בהכרח אליבא דמשנה ראשונה התם.

עוד כתב, דלשיטת רש"י התם, דוקא חולין של עכו"ם מותר לטמאותם. אבל פירות ישראל שטבולים לתרומה, אסור לטמאותם משום "משמרת תרומותי".

ולפי זה, מתניתין אתי שפיר אף למשנה אחרונה.

[ודבריו צריכים עיון, דאם כן, הרי איסור טומאתם הוא דאורייתא, ואיך התירו לסייע בזה, ומאי שנא מהיכא שכבר הטילה מים בעיסה

ביעורם]! לפי שאינם חשודים להחליף תבואה זו בתבואת שביעית שאסורה באכילה. והן **אצל אוכלי פירותיהן בטומאה!** כלומר אצל עמי הארץ שאינם נזהרים לאכול את חוליהם בטהרה, לפי שאינם חשודים ליגע בתבואה ולטמאותה.

אבל לא טוחנים **לאוכלי שביעית, ולא לאוכלי פירותיהן בטומאה**, את תבואתם שלהם! משום שתבואתם עומדת בחשש איסור שביעית, או באיסור טומאה, ואסור לסייע בידם לעבור ולאוכלה באיסור.

הרי דאף באיסור אכילת חולין בטומאה, שאינו אלא מדרבנן, אסור לסייעם. וקשיא ממתניתין, דקתני באשת עם הארץ, "בוררת טוחנת ומרקדת עמה", אף דאית בה חשש סיוע לאיסור אכילת חולין בטומאה!?

אמר תירץ אביי:

התם — בברייתא דקתני: אוכלי פירותיהן

וטעם החילוק שבין הרישא לסיפא, הוא:

רישא — העוסקת בחיטים וקמח שעדיין לא נתחייבו בחלה, לפי שחיובה אינו חל אלא משעת לישא⁽¹⁷⁾ — אינה דנה אלא בחשש **טומאת חולין**, שאין איסורו מן התורה, כאמור, ולפיכך התירו לסייע לאשת עם הארץ מפני דרכי שלום.

ואילו ב**סיפא** — שכבר הטילה מים בעיסה וחל חיוב חלה — הרי **בטומאת חלה** אנו עוסקים, וטומאת חלה דאורייתא היא משום "משמרת תרומותי", ולכן אסור לסייע בידה.⁽¹⁸⁾

ורמינהו, מקשה הגמרא מהא דתניא:

טוחנין תבואה מתוקנת [שאיין בה איסורי שביעית וטבל], **וכן מפקדיין אותה:**

הן **אצל אוכלי שביעית** [החשודים לעבור על איסור פירות שביעית לאחר זמן

המים בלבד.

18. והביא רבינו קרשק"ש, דיש מי שפירש דסיפא איירי דוקא בפירות שלא הוכשרו. דאם לא כן, אמאי לא תסייע עמה לאחר הטלת המים, והרי בין כך כבר נטמאו החיטים, וחלה טמאה היא; וכן משמע מתוספות ד"ה רישא בסוף הדיבור.

עוד כתב, דיש מי שפירש, דאף לאחר שהוכשרו ונטמאו אסור לטמא שוב את החלה בידיים, אף שכבר נטמאה. משום דכתיב "משמרת תרומותי", אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה, אסור לטמאה.

מיהו הסיק, דאיין דין זה שייך אלא בחלה עצמה, אבל לא בעיסה שהוטבלה לחלה קודם

17. ולא דמי להא דאיתא בעבודה זרה נו א, דאיין בוצרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה, אף דעדיין אין הפירות טבולים לתרומה [שהרי עדיין לא נגמרה מלאכתן], משום דהתם אם תרם מהם תרומתו תרומה, אף שעדיין אינם אסורים משום טבל. אבל עיסה, קודם שהוטבלה על ידי נתינת המים בעיסה, אם הפריש ממנה חלה לא חלה הפרשתו כלל. תוספות.

ורבינו תם תירץ, דהתם מיירי בישראל שעושה בודאי את פירותיו בטומאה, ולכן החמירו לאסור לסייעו אף קודם שהוטבלו הפירות. אבל כאן לא מיירי אלא מחשוד על הטומאה, אבל אין זה ודאי שהוא מטמא את פירותיו. ולא החמירו בו אלא משעת הטלת